

John Vikströmin kommenttipuheenvuoro Turun arkkihiippakunnan synodaalokokouksessa 27.9.2022

Anna nähdä olennainen...

Kun olen vuosien varrella yrittänyt seurata ilmasto- ja ympäristökriisin ympärillä vellovaa keskustelua, on mieleeni välillä tullut *Seppo Suokunnaksen* erään virren säkeistö:

”Asioiden paljous usein näköalat peittää, anna silloin rohkeus syrjään kaikki turha heittää. Anna nähdä olennainen, siitä olla riippuvainen.” (Vk 443:4)

Anna nähdä olennainen. Esitelmässään *Julia Thurén* mainitsi eräitä hyvin olennaisia asioita. Kiitos siitä! Itse haluan alleviivata pari kolme asiaa, jotka näyttävät olennaisilta kun me tässä kokouksessa kysymme **miksemme toimi, vaikka me tiedämme miten pitäisi toimia** uhkaavan ekokatastrofin edessä. Miksi luomakunnan täytyy jatkuvasti odottaa kunnan vastauksia yhä äänekkäämpiin huokauksiinsa (Room 8:22)? Näin kysymme kun ollaan kirkossa. Viittaan jatkossa neljään mahdolliseen syyhyn hitauteemme ja toimettomuuteemme.

Tunteen aliarvioiminen Miksi emme toimi, vaikka tiedämme miten pitäisi toimia? Tämähän on *Greta Thunbergin* ahdistunut ja ahdistava kysymys hänen puhuessaan maailman foorumeilla poliitikoille, talouselämän edustajille ja meille kaikille.

Ilmastokriisin ja uhkaavan ekokatastrofin ongelma ei siis näytä ratkeavan yksinomaan järjen tasolla. Miksei? Siksi että meidän ihmisten tunne yleensä on voimakkaampi ja vaikuttavampi kuin järki. Jos järki ja tunne joutuvat vastakkain, tunne usein voittaa. Tunteeseen liittyvät intressit, edut, tavoitteet ja pyrkimykset ajavat järjen yli. Siis: Jos ja kun pitää saada meidät toimimaan, ei yksinomaan auta se, että kehoitetaan ottamaan järki kauniiseen käteen, vaan pitää vaikuttaa myös tunteisiimme oikealla tavalla. Silloin saatamme innostua ja lähteä liikkeelle.

Kriisitietoisuuden ja innostavien kokemusten puute Kriisitietoisuus ei ole vain järjen asia. Siihen tarvitaan tietysti järjen tietoja, mutta se nousee riittävälle tasolle vain konkreettisten kokemusten ja elämysten pohjalta. Näiden pitäisi nyt synnyttää riittävästi *pelkoa* ja *surua*. Puhun kokemuksesta. Tiedän miltä tuntuu kun sinilevät saastuttavat Saaristomeren vedet ja rannat, kun pajulinnun pensaikko hiljenee ja kärpässiepon pönttö tyhjenee. Pelottaa ja surettaa tulevaisuutta ja tulevia sukupolvia ajatellen.

Mutta nyt ei tarvita vain kriisitietoisuutta vaan myös *tietoisuutta onnistumisen mahdollisuudesta*. Rohkaisevat kokemukset toimenpiteiden vaikuttavuudesta inspiroivat ja motivoivat jopa enemmän kuin vahvinkaan kriisitietoisuus. Sillä toivossa on enemmän voimaa kuin peloissa.

Edesmennyt sosiologian professori *Erik Allardt* kirjoitti eräässä kirjassaan, että vallankumoukset saavat riittävästi tuulta siipiensä alle vasta kun saadaan konkreettisia kokemuksia siitä, että kannatta yrittää. Tällaisia sytyttäviä ja innoittavia kokemuksia pyrkimystemme ja toimintamme vaikuttavuudesta tarvitsemme nyt kipeästi, jotta työmme ilmaston ja ympäristön pelastamiseksi saisi uutta intoa ja potkua.

Lyhyen perspektiivin ongelma Elämme lyhyen perspektiivin aikaa, sekä yksilöinä että yhteisöinä.

Kärsimättöminä meidän pitää nopeasti saada tyydytystä henkilökohtaisiin tarpeisiimme, jolloin pitkän tähtäimen asiat joutuvat odottamaan. Yritykset elävät kvartaalitaloudessa. Poliitikoilla on lyhyitä kolmen, neljän vuoden toimikausia, jolloin toimikauden alussakaan ei rohjeta tehdä sellaisia epäsuosittuja päätöksiä jotka olisivat tarpeen, mutta jotka voisivat vaarantaa valituksi tulemisen muutaman vuoden päästä tulevissa vaaleissa. Poliitikoilla pitäisi näköjään olla pidempiä toimikausia!

Lyhyen perspektiivin toiminta johtaa välttämättä **ryöstöviljelyyn** - terveyden, ihmissuhteiden, taloudellisten arvojen ja ekologisten arvojen ryöstöviljelyyn. Ryöstöviljelyhän on sitä, että otetaan kasvualustasta irti enemmän kuin se ehtii tuottaa ja uusiutua.

Vain se, joka katsoo pitkälle, löytää perille, kirjoitti YK:n entinen pääsihteeri *Dag Hammarskjöld* aikoinaan.

Yksilön osuuden aliarvioiminen Runsaat sata vuotta sitten yhteiskunnallisen muutoksen yhteydessä Suomi-neito koki vakavia kasvukipuja. Silloin hänelle kirjoitettiin kaksi eri reseptiä, kaksi vastakkaista reseptiä. Konservatiivit ja kirkko katsoivat, että vika oli neidon sydämessä, sosialistit ja työväenliike että vika oli hänen rakenteessaan. Toisella puolella haluttiin parantaa yksilöitä, mm. patruunoitten sydämiä ja asenteita, toisella yhteiskunnan rakenteita, nk. systeemiä.

Tämä problematiikka on nyt entistä ajankohtaisempaa. Mikä on yksilöiden osuus, mikä on poliittisten päättäjien ja yritysten osuus ekokatastrofin torjunnassa? Tarvitaan yhteisöllisiä toimenpiteitä, mm. lainsäädäntöä, se on aivan selvää. Tarvitaan yhteiskuntavastuutaan noudattavia yrityksiä. Mutta mikä on yksilön vastuu ja osuus? Sitä nyt usein aliarvioidaan. Ei kai sillä ole mitään merkitystä valitsenko työmatkalleni autoni sijasta pyörän tai linja-auton? Valintanihan on pisara suuressa valtameressä! Siinä on ehkä yleisin perustelu hitaudellemme ja toimeettomuudellemme.

Ekokatastrofin torjunnassa yksilöllä on mielestäni merkitystä ainakin kolmessa ominaisuudessa: kuluttajana ja ostajana, poliittisena vaikuttajana sekä yritystoiminnan moraalisenä valvojana. Poliitikot ja yritykset ovat hyvin riippuvaisia yksilöistä, kansalaisista, mikä on hieno asia. Tässä riippuvuudessa piilee yksilön yhteiskunnallinen valta ja vaikutusmahdollisuus. Poliittisten päättäjien on otettava kansalaisten poliittinen tahto huomioon. Sitä on kuunneltava – ja sitä kuunnellaan varmasti niin pian kuin tuuli riittävästi kääntyy ilmastoasiassa äänestäjien keskuudessa. Yritysten on puolestaan katsottava miten niiden yhteiskuntavastuun noudattamista arvioidaan kansalaisten ja medioiden keskuudessa. Ei kannata saada moraalittoman toimijan imagoa ja leimaa ekokatastrofin uhan edessä. Se saattaa osoittautua hyvin kalliiksi.

Kirkon osuus ja vastuu Maailmassa muttei maailmasta! Tämä lause pätee nytkin, joten edellä mainitut kysymykset ja haasteet kuuluvat myös kirkkoille.

Karl Marx ja eräät muut kriitikot katsoivat, että uskonto on köyhän kansan oopiumi, huume, joka auttaa pakenemaan kovaa todellisuutta. Mutta uskon, toivon ja rakkauden merkeissä kirkko voi myös tarjota toisenlaisen ”päihteen”, joka ei vie ulos maailman todellisuudesta vaan syvemmin sen sisälle. Kirkko voi antaa esimerkin ja siten tuoda uskottavan sanoman, joka luo sisäisesti turvallisia ihmisiä, ihmisiä jotka uskaltavat katsoa kovaa todellisuutta silmiin ja joilla on *hallittua kriisitietoisuutta* lamauttavan ahdistuksen sijasta – siis turvattomuudesta, toivottomuudesta ja näköalattomuudesta vapautettuja ihmisiä, jotka lähtevät rohkeasti liikkeelle kohti Jumalan lupaamaa uutta tulevaisuutta.

Tämä edellyttää, että onnistutaan jäsentämään vastuu ja huoli luomakunnasta uskon kokonaisuuteen – niin kuin on viime vuosikymmeninä onnistuttu jäsentämään vastuu ja huoli esim. kolmannesta maailmasta ja pakolaisista. Tällöin motivaatio ja toiminta nousevat itse uskon sydäimestä eivätkä halusta olla ajanmukainen ja suosittu. Sellainen motivaatio on myös kestävä.

Mutta aika on lyhyt. Joten:

”Joutukaa sielut, on aikamme kallis... Oi valitkaa tie, joka elämään vie!” (Vk 408:1)